

**ПРОФЕСОР
ІРИНА ОЛЕКСІЇВНА КРЕСІНА –
ФУНДАТОР ПРАВОВОЇ ПОЛІТОЛОГІЇ**

(до 70-річчя від дня народження видатного вченого)

У 2022 р. виповнилося 70 років широко відомому в Україні та поза її межами вченому, засновнику української школи правової політології, етнополітологу Ірині Олексіївні Кресиній. Її вагомий внесок в осмислення проблем розбудови в Україні демократичної, соціальної, правової держави важко переоцінити.

Ірина Олексіївна народилася 10 серпня 1952 р. у місті Києві. У 1974 р. закінчила Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (нині – Київський національний університет імені Тараса Шевченка). З 1974 р. присвятила себе викладацькій і науково-редакційній роботі. Її дорога в науку не була прямою й легкою. Зокрема, у 1974–1975 рр. вона працювала вчителькою у середній школі № 20 у м. Києві, у 1975–1992 рр. – науковим редактором, завідувачем редакції суспільно-політичної літератури Товариства «Знання» України. З 1984 по 1988 р. навчалася в аспірантурі Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Саме в цей період Ірина Олексіївна написала свої перші наукові розвідки, підготувала кандидатську дисертацію в галузі філософії. У 1990 р. вона захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук. Вчене звання доцента було присвоєне їй у 1994 р.

У 1990–2001 рр. вона працювала доцентом кафедри політичних наук Київського національного університету будівництва і архітектури, у 1992–1995 рр. – доцентом кафедри українознавства Київського інституту сухопутних військ, у 1995–1999 рр. – доцентом кафедри політології Київського інституту «Слов'янський університет». У 1995–1998 рр. Ірина Олексіївна навчалася у докторантурі на кафедрі політичних наук Київського національного університету будівництва і архітектури. У 1999 р. у спеціалізованій вчентій раді Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук за спеціальністю 23.00.05 – етнополітологія та етнодержавознавство на тему «Українська національна свідомість у контексті сучасних політичних процесів». Її фундаментальна монографія «Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: етнополітологічний аналіз» (1998) і сьогодні не втратила актуальності й залишається однією з найцитованіших праць з цієї проблематики. Вчене звання професора було присвоєно Ірині Олексіївні у 2001 р.

З 1999 р. Ірина Олексіївна незмінно присвячує себе праці в Інституті держави і права імені В. М. Корецького НАН України, де спочатку працювала завідувачем Центру з підготовки 6-томної «Юридичної енциклопедії», а з

2002 р. очолила створений нею відділ правових проблем політології. Слід відзначити, що при цьому Ірина Олексіївна продовжувала, за сумісництвом, викладацьку діяльність – працювала на посаді професора кафедри політології Національного університету «Києво-Могилянська академія (з 1999 по 2006 р.), кафедри політичних наук Київського національного університету будівництва і архітектури (2001–2008 рр.), Інституту політичних наук. Поза тим у 2003–2004 рр. вона була головним редактором Видавничого Дому «Ін Юре».

У 2003 р. Ірину Олексіївну було обрано академіком Української академії політичних наук, у 2006 р. їй було присуджено почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України», а в 2009 р. обрано членом-кореспондентом Національної академії правових наук України. З 2000 по 2022 р. вона була членом Експертної ради МОН (ВАК) України з філософських, політичних та соціологічних наук, з 2000 р. – членом Наукової ради Державного комітету України у справах національностей та релігій, вченим секретарем Експертної ради з історії, філософії і політології та Науково-методичної комісії з політології Міністерства освіти і науки України. Також з 2000 р. Ірина Олексіївна є членом, а з 2022 р. – головою Спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій з політичних наук в Інституті держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Невтомна редакторська та видавнича діяльність ювілярки заслуговує на низький уклін та повагу. Протягом багатьох років Ірина Олексіївна є головним редактором збірника наукових праць «Держава і право». Під її керівництвом це видання було реанімовано, стало випускатися регулярно, набуло статусу фахового з юридичних і політичних наук, його обсяг і популярність принципово зросли. Висока наукова і видавнича якість цього збірника, що є заслугою Ірини Олексіївни, поступово зробила його одним з найпрестижніших періодичних юридичних і політологічних видань країни. Також ювілярка була заступником головного редактора фахового наукового журналу «Судова апеляція», який видавався щокварталу з 2005 по 2019 р. Інститутом та Апеляційним судом м. Києва і який зусиллями Ірини Олексіївни став широко знаним і цікавим для науковців і юристів-практиків. Вона є членом редколегій багатьох наукових збірників і часописів – «Правова держава», «Порівняльно-правові дослідження», «Політичний менеджмент», «Вибори та демократія», «Політологічні і соціологічні студії» «Альманах права», «Суспільно-політичні процеси», «Studia Politologica Ucraino-Polona» та ін.

Але Ірина Олексіївна – не лише видатний академічний вчений, вона практикуючий політолог і юрист, відомий своєю небайдужістю до долі України, її іміджу за кордоном. Ювілярка має активну громадянську позицію і провадить активну громадську діяльність. У 2006–2010 рр. вона представляла Україну в Комітеті Ради Європи з питань захисту національних меншин; була членом Ради з етнонаціональної політики при Президентові України; у 2007–2010 рр. – членом Міжвідомчої робочої групи з питань протидії ксенофобії,

міжетнічної та расовій нетерпимості; у 2007–2010 рр. працювала в складі робочої групи з підготовки щорічних Послань Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України». Вона також була членом Міжвідомчої робочої групи з розробки законодавства України з етнонаціональної політики Міністерства юстиції України та Держкомнацрелігій, членом Експертної ради при Міністерстві культури України з питань дотримання прав представників національних меншин.

Також ювілярка є членом науково-координаційної ради з фундаментальних досліджень НАН України; членом Постійної комісії за науковими напрямками при Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України. Вона організатор багатьох методологічних семінарів, наукових конференцій, круглих столів, зокрема: «Національна держава в умовах глобалізації», «Держава і громадянське суспільство: проблеми взаємодії», «Регіональна політика і децентралізація влади в Україні в контексті євроінтеграційних процесів», «Політичні партії і вибори в Україні» тощо, де виступала з доповідями.

Ірина Олексіївна – автор понад 500 наукових праць, у тому числі монографічних, з проблем державного будівництва, розвитку політичної і правової систем, конституційної і судової реформ, захисту прав людини і національних меншин, адміністративно-територіального устрою України, реформування публічної влади, державної етнонаціональної політики, розвитку громадянського суспільства. Серед основних монографій неодмінно слід згадати такі: індивідуальну – «Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси. Етнополітологічний аналіз» (1998); колективні – «Парламентські вибори в Україні: правові і політичні проблеми» (2003); «Суспільна трансформація і державне управління в Україні: політико-правові детермінанти» (2003); «Політична корупція: глобальні виклики і Україна» (2022), а також колективні монографії за редакцією Ірини Олексіївни та її авторства – «Інститут імпичменту: порівняльний політико-правовий аналіз» (2004); «Демократія і регіональна еліта» (2005); «Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні» (2006); «Політика, право і влада в контексті трансформаційних процесів в Україні» (2006); «Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії» (2007); «Права людини в сфері виконавчої влади» (2007); «Мовна ситуація в Україні та шляхи неконфліктного розв'язання мовних проблем» (2008); «Політична відповідальність: суть, ознаки, особливості» (2009); «Адміністративно-територіальна реформа в Україні: політико-правові проблеми» (2009); «Правові засади державної етнонаціональної політики в Україні» (2011); «Правове забезпечення державного суверенітету України» (2011); «Запобігання ксенофобії та іншим видам дискримінації в Україні в контексті європейської інтеграції» (2015); «Політико-правові засади трансформації партійної системи України» (2016); «Правовий вимір державної інформаційної політики України в умовах глобальних викликів» (2018); «Правова політологія: проблеми концептуалізації та інституціоналізації» (2019); «Правова політологія». Академічний курс: підручник (2021); «Політика, право і влада в світ-

лі правової політології» (2022); «Стратегія політико-правового розвитку України до 2030 року» (2022).

Вона є автором і співавтором низки підручників і навчальних посібників, серед яких слід згадати такі: «Політологія»: Курс лекцій (1993); «Політологія: підручник» (1998); «Національні процеси в Україні: історія і сучасність»: В 2 т. (1997); «Етнонаціональна історія України в документах та матеріалах» (1997); «Абетка етнополітолога» (Київ, 1999); «Правова політологія»: Академічний курс (2021). Чимало статей за авторства І. О. Кресіної містять відомі енциклопедичні видання: Юридична енциклопедія (1998–2004); Мала енциклопедія етнодержавознавства (1996); Міграційні процеси в сучасному світі (1997); Енциклопедія етнокультурознавства (2003); Політологічний енциклопедичний словник (2004); Політична енциклопедія (2012) та ін.

Велику увагу приділяє Ірина Олексіївна поверненню в сучасний науковий простір творчої спадщини видатних українських учених, яких знищила радянська репресивна машина й імена яких були заборонені й фактично забуті в Україні. Це, зокрема, постать Володимира Старосольського (1878–1942) – видатного українського вченого, правника і політичного діяча. Ірина Олексіївна по крихах збирала матеріали про його життя, наукову і громадську діяльність, знайшла його доньку Уляну Старосольську в Нью-Йорку, тривалий час листувалася з нею і від неї отримала рукопис книги «Держава і політичне право». Результатом такої невтомної копіїткої праці стало видання вперше в Україні праць ученого з розлогими вступними статтями І. О. Кресіної – «Теорія нації» (1998) та «Держава і політичне право» (у 2 ч., 2017). Через сто років ці книги повернули Україні ім'я її видатного сина – великого патріота і геніального вченого. Його спадщина надихнула багатьох сучасних дослідників на пошук істини в царині етнополітології та державознавства (В. Л. Згурська, канд. політ. н., наук. кер. І. О. Кресіна, 2008). Чимало зусиль доклала Ірина Олексіївна і до видання книги Томаша Масарика «Право і демократія: Вибрані праці» (2007) з передмовою М. М. Нагорняка, який під керівництвом Ірини Олексіївни написав докторську дисертацію і монографію (2009) про національно-державницьку концепцію Масарика.

Якщо пильно придивитися до творчого шляху відомого науковця, то можна побачити, що біографія вченого – це цілеспрямований науковий пошук, самодисципліна, сильна воля в досягненні мети, концептуальне критичне мислення, широта світогляду. Всі ці риси притаманні Ірині Олексіївні. Адже їй не байдужа доля України, вона бере активну участь в її розбудові. Вона є автором законопроектів щодо змін до законодавства України, зокрема Конституції України, партійного, етнонаціонального, кримінального, адміністративного законодавства, здійснює експертну діяльність на запити органів влади, громадських організацій, бере участь у підготовці аналітичних матеріалів для органів державної влади України.

Результатом активної участі ювілярки у законотворчій роботі стали підготовлені нею в співавторстві з науковими співробітниками відділу законопроекти «Про Концепцію державної етнополітичної політики України», «Про сучасну модель адміністративно-територіального устрою України», «Про національні меншини в Україні», «Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року» та ін. Також вона здійснювала наукову експертизу численних законопроектів, нормативно-правових актів.

Під керівництвом Ірини Олексіївни було виконано низку актуальних і важливих для держави і суспільної науки проєктів з проблематики правової відповідальності (2012), етнополітичних чинників глобалізаційних викликів для України (2008), правових механізмів врегулювання етнополітичних конфліктів в Україні (2011), етнокультурної консолідації українського суспільства (2013), запобігання сепаратизму в демократичному суспільстві (2014), етнополітичної безпеки України та протидії дезінтеграції держави (2015), політико-правових механізмів формування національної ідентичності населення Донбасу (2015), моделі політики реінтеграції Донбасу і Криму (2016), запровадження інституту етнокультурної автономії (2018), політичних і міжнародно-правових механізмів деокупації та відновлення територіальної цілісності держави (2017), децентралізації влади і місцевого самоврядування (2021).

І. О. Кресіна – автор низки розділів і член редколегій видань національних доповідей НАН України: «Євроатлантичний вектор України» (2019), «Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз» (2022).

Вельмишановна ювілярка бере активну участь у підготовці та атестації науково-педагогічних кадрів. Вона створила наукову школу з високими стандартами і вимогами до якості наукових досліджень. Під її керівництвом понад п'ятдесят здобувачів захистили докторські й кандидатські дисертації з політичних та юридичних наук.

Досягнення Ірини Олексіївни – це результат її багаторічної систематичної напруженої праці. Вона належить до непересічних особистостей з великої літери, які самі себе створили, знайшли свій шлях, точніше, проклали власний шлях важкою, наполегливою, невтомною працею і стали дороговказом для цілої плеяди науковців. Тому за досягнення в розвитку науки, підготовку наукових кадрів і активну громадську діяльність Ірині Олексіївни було присвоєно Почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (2006) та нагороджено Орденом княгині Ольги III ступеня (2012), орденом Кирила і Мефодія (2017). Також ювілярку відзначено низкою інших державних і відомчих нагород і премій, серед яких: Почесна грамота Верховної Ради України (2002), Подяка Прем'єр-міністра України (2010), Почесна Грамота Кабінету Міністрів України (2009), Премія імені Ярослава Мудрого НАПрН України (2004), Почесна відзнака Державної судової адміністрації України (2009), Почесна грамота ВАК України (2009), Почесна відзнака Міністерства

у справах сім'ї, молоді та спорту «За активну громадську діяльність» (2007), почесне звання «Відмінник освіти України» (2002), відзнака НАН України «За підготовку наукової зміни» (2018). Це гідне підтвердження і визнання вагомості наукових здобутків відомого вченого, успіхів у викладацькій діяльності, плідної громадської роботи на благо та процвітання України.

Колектив Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України та редколегії часописів «Держава і право» та «Правова держава» сердечно вітають вельмишановну Ірину Олексіївну з ювілеєм і бажають міцного здоров'я, благополуччя, невичерпної енергії, оптимізму, сил і насаги для нових звершень на професійній ниві та подальших творчих успіхів.